

OSMANLI DEVLETİ VE TÜRKİYE CUMHURİYETİ DÖNEMİNDE DÜZCE’NİN İDARİ YAPISINA GENEL BİR BAKIŞ (1323-1960) *

Dr. Fatih ÖZÇELİK

Düzce Üniversitesi Rektörlüğü Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü

fatihozcelik@duzce.edu.tr

Özet

Osmanlı Devleti'nin fethettiği ilk yerlerden olan Düzce, bulunduğu coğrafi konumundan ötürü her zaman değerli olmuştur. Bu çalışmanın temel amacı, Düzce ve çevresinin Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti dönemlerindeki idari yapısının genel olarak incelenmesidir. İncelediğimiz konunun kapsam bakımından geniş olması gerek duyulan kaynakları da çeşitlendirmiştir. İki bölümden meydana gelen çalışmamızın temel kaynaklarını arşiv vesikalari, Kastamonu vilâyetine ait çeşitli yıllarda yayınlanmış on sekiz adet salnâme, Bolu livasına ait 1925 tarihli salnâme ve Düzce'de ve vilâyet merkezi Bolu'da yayınlanan yerel gazeteler oluşturmaktadır. Makalemizin birinci bölümünde Osmanlı Devleti döneminde Düzce'nin idari yapısında zaman içerisinde meydana gelen değişiklikler iki alt başlık altında ele alınmıştır. Bu bölümde Düzce'nin, fetihten XIX. yüzyıla kadar olan idari yapısı ile XIX. yüzyılda Düzce'nin idari yapısında meydana gelen değişiklikler incelenmiştir. Cumhuriyet döneminde Düzce'nin idari yapısının ele alındığı ikinci bölümde ise Düzce kazasında ihtiyaca ve gelişen şartlara göre meydana gelen birtakım değişiklikler inceleme konusu olmuştur. Düzce'nin hem Osmanlı, hem de Türkiye Cumhuriyeti döneminde önemli bir yere sahip olmasına rağmen Düzce ile ilgili pek fazla bir çalışma yapılmadığı görülmektedir. Çalışmamızın amacı bu eksikliği gidermeye çalışmaktır.

Anahtar Kelimeler: Düzce, Bolu, İdari Yapı, Vilâyet, Kaza, Nahiye, Köy.

* Bu çalışma 2013 yılında Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'ne sunulan "Cumhuriyet Döneminde Düzce (1946-1960)" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

Absract

Düzce is one of the first places which the Ottoman Empire conquered and it has always been important due to its geographical location. The main purpose of this study is to analyze the administrative structure of Düzce and its environment during the period of both the Ottoman Empire and the Republic of Turkey. The subject is very extensive, so the sources are diversified. The main sources of the study which consisted of two parts are the archive documents, eighteen yearbooks which were published in different years belonged to Kastamonu Province, and the yearbook dated in 1925 and belonged to Bolu Province, the local newspapers published in Düzce and the center of province Bolu. In the first part of our article, the changes in the administrative structure of Düzce occurred in time during the Ottoman Empire are handled under two sub-headings. Düzce's administrative structure from the conquest to the 19th C. and the changes which were occurred in Düzce's administrative structure in 19th C. are examined in this part. The administrative structure of Düzce during the Republic period is discussed in the second part. Several of changes which were occurred according to the needs and developing requirements in Düzce Province are also analyzed in the second part. Although Düzce has an important place both in the Ottoman Empire and the Republic of Turkey, it has been seen that there aren't many studies about Düzce. The aim of this study is to fill this deficiency.

Key words: Düzce, Bolu, the Administrative Structure, Province, District, Village.

1. Giriş

Düzce ve yöresinin tarihi M.Ö.I. binin başlarına kadar uzanmaktadır. Düzce, Antikçağ'da Bithynia adı verilen bölge içerisinde yer almaktadır. Bölgenin adı, Thrak kökenli bir kavim olan ve bu bölgeye M.Ö.I. binin başlarında yerleşen Bithynler'den gelmektedir. Çeşitli kavimlerin ve devletlerin yönetiminde kalan yörede, ilk yerleşim Düzce merkezden önce bugünkü Konuralp kasabasında ortaya çıktı. Bunun sebebi Düzce'nin yerleşime uygun olmayân bataklık yapısı idi. Yörenin coğrafi konumu ve dönemin siyasi, askeri, ekonomik ve sosyal nedenleri Pusias ad Hypium adı ile bilinen Konuralp'in antik dönemde ve sonrasında önemli bir yerleşim yeri olarak şekillenmesinde etkili oldu. Askeri bir güzergâh üzerinde yer alması Düzce'nin giderek önem kazanmasında etkili oldu (Konukçu, 1967). Mevcut araştırmalar Düzce merkez ilçesinin tarihi ile ilgili olarak XIV. yüzyıldan daha öncesi dönemleri aydınlatmada yetersiz kalmaktadır (Konukçu, 1984).

Türklerin Anadolu'ya gelişleri ile Düzce ve çevresi de Anadolu'nun yeni sahiplerinin yurt edindikleri yerlerden biri oldu. Türklerin fetihleri ile birlikte XI. yüzyıldan itibaren

bölgede, Osmanlılar dönemine kadar, Selçukluların öncülleri, Selçuklular ve Türk beyliklerinin idaresi vardı (Koca, 2003). Osmanlıların giderek etkinliğini ve hakimiyet sahasını genişletmeye başladığı XIV. yüzyılın başlarından itibaren, Kocaeli yöresi ile birlikte Düzce ve havalisini de içine alan bir fetih hareketi başladı. Bu fetihlerin gerçekleşmesinde uç teşkilatının dinamik ve adem-i merkezi yapısı en önemli rolü oynadı. Dönemin kaynaklarında Osman Gazi'nin "silah arkadaşları" olarak nitelendirilen akıncı beylerinden Konuralp ve Akçakoca Beyler, Orhan Bey döneminde adı geçen yerin fethine memur edildi. Orhan Bey'in Bursa üzerine fethine giriştiği sırada Konuralp Bey de Akyazı, Konurapa/Konuralp (Düzce), Bolu ve Mudurnu'yu, Akçakoca Bey de Kocaeli ve Akçakoca'yı Osmanlı hâkimiyetine katmıştır (Şimşirgil, Türkler, c. 9). Düzce'nin Osmanlı hakimiyetine girdiği bu dönemde idari yapılanmasında yarı bağımsız hareket eden akıncı beylerinin varlığı şekillendirici oldu. Nitekim Osmanlı Devleti'nin bilinen merkezi yapılanması ve anlayışına rağmen ilk fetih süreci adem-i merkezi bir özellik taşır. Bu çerçevede fetheden komutanın adı yöreyle özdeşleşti ve Düzce uzun yıllar "Konurapa" ve "Konuralp İli" olarak anıldı (Aşıkpaşaoğlu, 1985).

2. Osmanlı Döneminde Düzce ve Yöresinin İdari Yapısı

2.1. Düzce'nin, Fetihden XIX. Yüzyıla Kadar Olan İdari Yapısı

Düzce ve çevresi, 1323'de Osman Gazi'nin silah arkadaşlarından Konuralp Gazi tarafından Osmanlı topraklarına katıldı. Fetihden sonra Düzce, Bolu'nun bir parçası olarak sırasıyla: İlk Mutasarrıflık Dönemi (1324-1692), Voyvadalık Devri (1692-1811), II. Mutasarrıflık Devri (1811-1864), III. Mutasarrıflık Devri (1864-1908), IV. Mutasarrıflık Devri (1908-1923) gibi idari aşamalardan geçti (Kutlu, 1964).

Konuralp olarak anılan yer Akyazı, Eski Bağ/Üskübü ve Düzce Ovası'nı içine alan bir yönetim birimini ifade ediyordu ve kayd-ı hayat şartı ile Konuralp Bey'e ocaklık olarak verildi (Konukçu 1998). Bir akıncı beyi olan Konuralp Bey, Düzce ve yöresinin fethinden sonra da Orhan Bey ile birlikte fetih hareketlerinde aktif rol aldı ve kendine ocaklık olarak bırakılan Konuralp'in yönetimine Sungur Bay Şems/Şemsi Bey'i bıraktı (Yurt Ansiklopedisi, 1982, c. 2). XIV. yüzyıl sonlarında Konuralp, Bolu ve Kocaeli arasında önemli bir yerleşim bölgesi oldu. Konuralp'in fethinden sonra Prusias, Eskibağ

adını almış ve burada bir kadı ikamet etmeye başlamıştı. Yörede daha önce Rumlar tarafından iskân edilmiş olan Gümüşabad (Gümüşova), Çilmi (Çilimli), Yığılca (Yığılca) ve Cumayeri gibi yerler Türkler tarafından iskan edildi (Tekindağ, MEBİA c. 11). Konuralp ile birlikte Düzce ve yöresinde fetihlerde bulunan bir diğer akıncı beyi de Akçakoca Bey idi. Orhan Bey'in emrinde İzmit ve çevresinde yaptığı akınlarla bölgenin Osmanlı hâkimiyetine girmesinde önemli rol oynadı. Nitekim fethettiği Kocaeli ve Akçakoca bugün hâlâ onun ismini taşımaktadır (Şimşirgil, Türkler, c. 9). Bölgenin Osmanlı idaresine girdiği ilk fetih döneminde etkili olan akıncı beylerinden sonra halefleri yeni akıncı beyleri olmadı. Bilinçli olarak merkezi otoritenin güçlenmesine yönelik bir politika, Osmanlı idare anlayışının belirginleşen çerçevesi olarak ortaya çıkmaya başladı. Akçakoca ve Konuralp Bey gibi uç beylerinin ölümünden sonra hanedan üyeleri uç bölgelerde yer almaya başladı (İnalcık, Türkler, c. 1). Nitekim Konuralp Bey'in ölümü üzerine Düzce ve çevresi Şehzade Murat yönetimindeki Sultanönü Eyaleti'ne bağlandı (Bayraktar, 1995). 1330'da İznik'in fethi ve hemen akabinde başkent olması ile Bursa Bey sancağı olarak teşkilatlandırıldı. Bu idari değişiklik ile Şehzade Murat'ın Bursa'ya yönetici olarak gönderilmesi sonucu Sultanönü Eyaleti'ne Orhan Gazi'nin amcası Gündüz Alp yönetici oldu (Yurt Ansiklopedisi, 1982, c. 2). Yapılan fetihler ile beyliğin sınırları Kastamonu'ya kadar genişledi. Osmanlılar Düzce'yi de içine alan Bolu ve yöresini Candaroğulları Beyliği'ne karşı hakimiyet mücadelesi verdikleri bir uç teşkilat haline getirdiler. Bu durum, Yıldırım Bayezid döneminde de devam etti (Konukçu, 1998).

Kuruluş aşamasında Osmanlılar fetih hareketini ağırlıklı Rumeli yönünde gerçekleştirdi. 1393'te Yıldırım Bayezid Anadolu'dan ayrılarak Rumeli'ye geçti. Böylece Anadolu Beylerbeyliği kuruldu ve Kara Timurtaş Paşa Anadolu Beylerbeyi oldu. Böylece Düzce'nin de bağlı olduğu Bolu sancağı dahil, Anadolu'daki tüm sancaklar Anadolu Beylerbeyliği'ne bağlandı (Tapan, 2010). 1402'de Osmanlı orduları Timur karşısında yenilgiye uğradı. Kuruluş aşamasında yıkılma tehlikesi ile karşı karşıya kalan Osmanlı, Mehmet Çelebi tekrar otoriteyi sağlayana kadar idari bir belirsizlik ve parçalanmışlık yaşadı. Düzce ve yöresi fetret döneminde idari açıdan Osmanlı'ya bağlı kaldı. Çelebi Mehmet ile II. Murat Candaroğulları'nın temsilcisi

İsfendiyar ile mücadele ederken Düzce bir geçiş noktası ve askeri güzergah vazifesi gördü. II. Murat'ın Candaroğulları Beyliği'ne ait Sinop dışındaki toprakları ele geçirip İsfendiyar Bey ile anlaşınca Düzce, Bolu ve çevresi artık bir uç değil iç teşkilat oldu. Bu sırada Bolu sancak beyi Çandarlı Halil Paşa'nın kardeşi Mahmut Çelebi idi (Konukçu, 1998).

İstanbul'un fethi ile “fatih” unvanını da kullanan Sultan II. Mehmet dedeleri gibi fetihçi bir siyaset izleyeceğini hatta tüm dünyayı etkileyecek bir sultan olduğunu göstermişti. Osmanlı Devletinin İstanbul'u ele geçirilmesi ile bölge ticari ve askeri yönden önemli hale gelmiştir. Nitekim Sultan II. Mehmet Amasra'nın fethine giderken Bolu ve yöresinden geçti. Amasra, fethedildikten sonra Bolu'ya bağlı olarak teşkilatlandırıldı ve Bolu uzun yıllar değişmeyecek olan idari şeklini aldı. Düzce'de bu idari teşkilatın bir parçası oldu (Bayraktar, 1995). Bundan sonra Fatih'in Candaroğulları üzerine ve Trabzon'a yaptığı seferlerde yöre askeri bir güzergâh olarak kullanıldı. Fatih, Candaroğullarının bölgedeki hâkimiyetini sona erdirdi. Bu sırada Candaroğlu İsmail Bey'in oğlu Hasan Bey'e Bolu sancak beyliği verildi (Bolu Yıllığı, 1973).

II. Bayezid döneminde Bolu sancak beyliği şehzade Ahmet'in oğluna verildi. Fakat sultanın oğulları arasında çıkan taht kavgaları ile şehzade Selim'in oğlu Süleyman Bolu sancağının idaresine getirildi (Bayraktar 2005). Merkeze yakın bir şehzade sancağı olması taht kavgaları nedeni ile Bolu'nun önemini arttırdı. Bu sebeple Süleyman'ın Bolu Sancağına gelmesi Amasya Sancağını yöneten Şehzade Ahmet tarafından bir tehdit olarak algılandı ve onun itirazı ile Süleyman Kırım-Kefe Sancağına gönderildi (Bolu Yıllığı, 1973). Nitekim II. Bayezid döneminde yöre idari açıdan bir çekişme alanı oldu. Bu dönemde Düzce ve yöresi bağlı olduğu Bolu Sancağı ile birlikte idari olarak Anadolu Eyaleti içinde yer alıyordu (Tapan, 2010). Yavuz Sultan Selim dönemine ait tahrirde Bolu Sancağının idari yapılanması Bolu, Çağa, Kıbrıs, Mengen, Gerede, Viranşehir, Taraklı, Borlu, Yenice, Yedi Divan, Ulus/Amasra, On İki Divan, Hızır Bey İli, Konurapa (Düzce), Dodurga ve Mudurnu şeklinde yer aldı (Bayraktar, 1995).

XVI. yüzyılda tüm Anadolu'da olduğu gibi Bolu ve yöresinde de isyanlar ortaya çıktı. Medrese öğrencilerinin yol açtığı “suhte ayaklanmaları”, bunu takip eden “celâli isyanları” idari, sosyal, ekonomik açıdan karışıklıklara sebep oldu. Bolu ve yöresi söz

konusu dönemde özellikle suhte ayaklanmalarının etkili olduğu bir yer oldu. Bu dönemde Candaroğulları soyundan gelen Şemsi Ahmed Paşa Bolu sancak beyi idi. Şemsi Ahmed Paşa Bolu'yu yolsuzluk ve zulüm ile yönetti (Yurt Ansiklopedisi, 1982, c. 2). Bu durum XVII. yüzyılda da devam etti. 1603'te Bolu eski sancak beyi Mehmed Bey dönemin beyinin seferde olmasından yararlanarak halktan zorla vergi topladı. IV. Murat döneminin sancak beyi Abdi Paşa yaptığı yolsuzluklar sonucu idam edildi. IV. Mehmed döneminde halk soyguncu ve eşkıyalardan iyice yılmıştı. Bu duruma son vermesi için Bolu sancak beyi olarak görevlendirilen Benli Hasan Paşa ve halefi Kürt Mehmet Paşa soyguncu ve eşkıyalarla birlikte hareket ederek görevlerini kötüye kullandılar ve halka zulmettiler. Köprülüler döneminde de aynı durum devam etti (Yurt Ansiklopedisi, 1982, c. 2).

XVII. yüzyıla gelindiğinde Bolu dâhilinde, Bolu sancak beyine bağlı otuz altı kaza yer almaktadır. Bunlar; merkez kaza Bolu, Taraklı-Borlu/Safranbolu, Kızıl Bel, Gerede, Viranşehir, Şihabeddin, Aktaş, Ulak Deresi, Dört Divan, Çağa, Bartın, Amasra, Kıbrıs(Merkez Karadoğan), Yörükân, Eflani, Yedi Divan, Bender Ereğli/Karadeniz Ereğlisi, Devrek, Ulus, Yılanluca/Melenderesi/Yığlıca, Taraklı Yenicesi, Mudurnu, Üskübü/Eski Bağ (Düzce), Dirgene, Samako/Alaplı, Gocinos, Akçaşehir, Ovayüzü, Eflani Yenicesi, Tefen, Çarşamba/Hızır Bey İli, Zerzene, Gölpazarı, Hisarönü, Pavli ve Dodurga idi. Bolu Bey'inin has geliri de 400.000-500.000 olarak tahrirde kaydedildi. Bolu'yu yöneten sancak beyleri arasında şehzadeler, hanedan üyeleri ve Candaroğulları Beyleri vardı (Konukçu, 1998). 1692'ye kadar sancak olarak idare edilen Bolu, 1692'den 1811'e kadar voyvodalık olarak teşkilatlandırıldı. Böylece Bolu kaza statüsüne indirilmiş oldu. Bu durum son yüzyılda yaşanan karmaşanın sonucu idi. Bolu'nun ilk voyvodası Osman Ağa, Bolu'ya gitmek yerine vekil atamayı tercih etti. Tüm bu olaylar zamanla yörenin önem kaybetmesine neden oldu (Yurt Ansiklopedisi, 1982, c. 2). Voyvodalık idaresi de sonuç vermeyince mutasarrıflık idaresi uygulandı ve 1811'den 1923'e kadar mutasarrıflık statüsünde kaldı (Kutlu, 1964).

2.2. XIX. Yüzyılda Düzce'nin İdari Yapısında Meydana Gelen Değişiklikler

Osmanlı'nın son yüzyılında idari, askeri, sosyal ve ekonomik buhran giderek ağırlaşan bir çıkmaz oldu. Yönetimde otoriteyi sağlamak amacı ile çeşitli düzenlemeler yapıldı.

Sultan Abdülmecid'in emri ile 1840 yılında yeni bir düzenleme yapıldı. Böylece Kastamonu ve Viranşehir Sancakları, Ankara Eyaleti'nden Kocaeli ve Bolu Sancakları da Hüdavendigâr Eyaleti'nden alınarak merkezi Kastamonu olan Mülhak Mutasarrıflık haline getirildi. Bolu'nun yeni idarecisi Ankara Defterdarı olan Mehmet Efendi, vezirlik payesi olarak Bolu mutasarrıflığına atandı fakat daha o göreve başlamadan yerine Ali Şefik Paşa getirildi (Bayraktar, 1995).

Osmanlı Devleti'nde, 1864 yılında Fransa idari teşkilatı örnek alınarak bir vilâyet nizamnamesi hazırlandı. Bu nizamnameye bağlı olarak Osmanlı taşra yönetimi yeni baştan düzenlendi(Çadırcı, 1989). Bu yeni düzenleme devleti kurtarma çabalarından biri olan Islahat ve Tanzimat fermanlarının etkisi vardı. Bu fermanların ilkelerinin her bölgede uygulamaya koyulmaya çalışılması tüm tebaayı mutlu etmedi İşte bu durum, Osmanlı devlet adamlarında yönetsel bir değişim zorunluluğu fikrini ön plana çıkardı. Sadrazam Fuad Paşa ve Hariciye Nazırı Ali Paşa'nın girişimleri ile 8 Kasım 1864'te yürürlüğe giren Vilâyet Nizamnamesi hazırlandı (Küçük, 2005).* Yeni nizamname ile her vilâyet kendine bağlı bir sancağa, her sancak kazalara, her kaza da karyelere ve kırsal köy grupları olan nahiyelere bölünmekte idi (Davison, 2005). Bu mülki/idari değişim Osmanlı Devleti'nin her tarafında hemen uygulanmadı. İlk olarak Niş, Rusçuk ve Vidin eyaletleri Tuna vilâyeti adı altında birleştirildi. Daha önce Niş valiliğinde bulunan Mithat Paşa, Tuna vilâyetine vali olarak atandı. Başarılı olunması üzerine imparatorluğun diğer vilâyetlerinde de 1867 yılında uygulanmaya başlandı (Karal 1982). Bu yeni idari yapılanmaya göre Düzce, Akçakoca ile birleşik olarak Kastamonu vilâyetine bağlı Bolu sancağının Göynük kazasının nahiyesi olmuştur (Yurt Ansiklopedisi, 1982, c. 2). Bu yapılanma 1869'da “maa-Düzce ve Akçaşehir nahiyesi”

* Ferman, Müslümanlar tarafından hoş karşılanmadı. Müslüman halk Hıristiyanların kendilerine eşit duruma getirilmelerinden rahatsız oldu. Hatta Tanzimat'ı hazırlayan Mustafa Reşit Paşa'nın bile tepkisine neden oldu. Ona göre Müslüman Hıristiyan eşitliği böyle birden bire değil, tedricen gerçekleştirilmeliydi. Armaoğlu, F. (1999), *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi(1789-1914)*, Ankara: TTK Yayınları, s. 259; Fermanın uygulanmaya koyulmasıyla birlikte imparatorluğun çeşitli yerlerinde olaylar meydana geldi. Maraş, Halep, Şam, Cidde ve Lübnan gibi yerlerde Müslümanlar ile Müslüman olmayânlr arasında çatışmalar başladı ve bazı Avrupalı görevliler öldürüldü. Osmanlı'nın iç işlerine yeniliklerin yeterince uygulanmadığı gerekçesi ile durmadan müdahale eden Avrupa bu olaylar üzerine sert tedbirler almaya başladı. Afyoncu E. (2001), *Sorularla Osmanlı İmparatorluğu I*, İstanbul: Kırmızı Yayınları, s. 124.

olarak kaynaklarda ifade edildi. Aynı dönemde Bolu mutasarrıfı Hacı Râtip Efendi, Göynük kaymakamı Mustafa Nazmi Efendi, Düzce nahiye müdürü de Salih Ağa idi. Düzce nahiye müdürünün yanında bir naip ve katip de idari görevli olarak zikrediliyordu (Kastamonu Vilâyeti Salnâmesi, 1869). 1870'e gelindiğinde Düzce artık Kastamonu vilâyetinin Bolu sancağına bağlı bir kaza merkezi olarak yapılandırıldı. Bolu mutasarrıfı Mehmet Nuri Paşa tarafından Düzce kazasına ilk kaymakam olarak Ahmet Nuri Efendi atanmıştır (Konukçu, 1984). 1864 Vilâyet Nizamnamesi dikkate alınarak Düzce'nin idaresi için ilk "Kaza İdare Meclisi" oluşturuldu. Bu meclisin reisi kaymakam idi ve dört aza ile bir katip bu mecliste görev yapıyordu. İdare meclisinden başka meclis-i deâvî oluşturuldu. Bu meclisin reisi naip Reisten başka dört mümeyyizân, bir katip, bir mal müdürü ve bir sandık emini görev yapıyordu. Akçakoca da Düzce kazasına bağlı bir nahiye olarak düzenlenmiş olup müdürlüğüne Hacı Abdullah Efendi getirilmişti (Kastamonu Vilâyeti Salnâmesi, 1870). 1872'de idare ve deâvî meclisinin yanında kereste dağ mimarları adı ile Düzce'nin orman potansiyeline bağlı olarak ortaya çıkan yapılanma dikkati çeker. Yine adı geçen dönemde bir beledi meclisin oluşturulduğu görülür (Kastamonu Vilâyeti Salnâmesi, 1872). Kastamonu Vilâyet Salnâmeleri'ne göre 1870 ve 1905 tarihleri arasındaki Düzce kazası kaymakamları şunlardır (Kastamonu Vilâyeti Salnâmesi, M. 1870 - M. 1905 arası):

1. Ahmet Nuri Efendi (1870-1871)
2. Mehmet Raşit Efendi (1871-1875)
3. Şakir Bey (1875-1877)
4. Hasan Rıza Efendi (1877-1882)
5. İsmail Hakkı Bey (1882-1889)
6. İbrahim Hakkı Efendi (1889-1893)
7. Hüseyin Hüsnü Efendi (1893-1897)
8. Ali Suad Bey (1897-1900)
9. Mehmet Hıfzı Bey (1900-1905)

XVIII. ve XIX. yüzyıl boyunca merkezi otoritenin giderek zayıflamasına paralel Osmanlı Devleti idari değişiklik yaparak merkezi otoritenin güçlenmesini önlemeye çalıştı. Buna rağmen otorite boşluğunu fırsat bilen merkez dışında kalan güçler, giderek güçlerini arttırdılar ve Osmanlı'nın çeşitli yönetim alanlarında hakimiyetlerini tesis etmeye çalıştılar. Bu durumda ön plana çıkan devlet adamları olduğu gibi özellikle ayân ailelerinin güçlenerek etkinliğini arttırdığı bir dönem oldu. Bu aileler kendi güçlerini tesis etmek için devletin idari kadrolarından yararlanmaktan da çekilmediler. Bu çerçevede mütesellimlikten bahsetmek gerekir. XVII. yüzyılda sayıları çok fazla olmayân bu yöneticilerin sayısı XVIII. ve XIX. yüzyılda giderek arttı. Bu artışta kendi çıkarları çerçevesinde devletin merkezinden ayrılmak istemeyen eyalet ve sancak beylerinin görev yerlerine gitmeyerek yerlerine “mütesellim” denilen idarecileri vekaleten atamaları önemli rol oynadı. Bu mütesellimler genellikle yerel gücü temsil eden ayân ailelerinden seçildiler ve buldukları görevi kendi hakimiyetlerini güçlendirmek için kullandılar. Böylece merkezin dışında, gücünü padişahın da kabul ettiği ayânlar ortaya çıktı (Tapan, 2010). Bu gelişmelere paralel olarak Düzce ve havalisinde de ayânlar ortaya çıktı. Bunların en önemlileri Üskübü’de Topçuzade Mehmet Ağa’dır. Bunun dışında halka zulüm ile hükmetmeye çalışan Akçakoca ayânı Sarhoş Osman ve kardeşi Hacı Mustafa ayânlık iddiası ile hareket eden kişilerdi. Topçuzade Mehmed Ağa ve Sarhoş Osman birbirlerine rakip bir tutum takındılar. Topçuzade Mehmed Ağa diğerinin aksine il yöneticileri ile iyi geçinmiş onun ölümünden sonra da ailesi ayânlıklarını devam ettirmeyerek sadece “ağa” unvanını kullanmışlardır (Konukçu, 1984).

XIX. yüzyıl sonuna doğru Düzce idari açıdan nicelik olarak bir değişiklik gösterdi. Sultan Abdülmecid ve Abdülaziz zamanında Düzce’ye Kafkaslardan, Doğu Karadeniz’den, Doğu Anadolu’dan ve Rumeli’den gelen göçler ile nüfusun artması köylerin sayısının artmasına yol açtı. Bu duruma bataklıkların kurutulması, ormanların açılması ve yeni yerleşim alanlarının ortaya çıkması da etki etti. II. Abdülhamid döneminde 139 köy, 6618 hanesi vardı (Konukçu, 1984). 1897 yılına ait Kastamonu vilâyet salnâmesindeki bilgilere göre, Düzce Akçaşehir nahiyesi ile birlikte 169 köyü vardı (Kastamonu Vilâyeti Salnâmesi, 1897). Bu durum devletin göçmenlere ücretsiz

tapu, toprak ve senet vererek yerleşimleri destekleme politikasının da bir ürünü oldu. Düzce'ye göç edenler Çerkes, Abaza, Laz, Gürcü, Tatar, Boşnak, Arnavut gibi etnik kökenleriyle ya da Ordulu, Hemşinli, Batumlu, Hopalı, ve Bulgaristanlı gibi geldikleri yerlerin isimleri ile anıldılar (Konukçu, 1984).

Yeni göçler ile Düzce'de yeni mahalleler ortaya çıkmıştı. Eski mahallelerde ise gözle görülür bir değişim vardı. Örneğin han ve dükkanların bulunduğu Cami-i Kebir Mahallesi yeni caddeler eklenerek Burhaniye, Cedidiye, Çay, Hamidiye, İcadiye, Nasreddin, Şerefiye ve Laz Şerefiye/Dereli Mahalleleri ortaya çıkmıştı (Konukçu, 1984). Adı geçen mahallelerden İcadiye Ermeni ve Türkler arasında doğuda yaşanan karmaşadan kaçan Ermenilerin oturduğu bir mahalle idi Bu mahalle, 1915'te alınan karar gereği boşaltıldı. Bu dönemden itibaren Düzce ve yöresi de uzun sürecek savaş yıllarına doğru Osmanlı Devleti'nin bir parçası olarak sürüklendi (Konukçu, 1988).

3. Cumhuriyet Döneminde (1923-1960) Düzce'nin İdari Yapısı

1921 Anayasasının 10. maddesi Türkiye Cumhuriyeti'nin idari taksimatının nasıl şekilleneceğini şöyle belirtir: "*Türkiye coğrafi vaziyet ve iktisâdi münâsebet nokta-i nazarından vilâyetlere, vilâyetler kazâlara münkasım olub kazâlar da nahiyelerden terkiib eder*" ifadesi yer alır (Ceride-i Resmiye, 7 Teşrin-i Evvel 1336). Bu ifadeden de anlaşılacağı gibi Türkiye Cumhuriyeti'nde idari taksimat, Türkiye coğrafyası ve iktisadi yapısı gibi unsurların çizdiği bir çerçeve oldu. Bu kapsamda Osmanlı idaresinin yüzyıllarca en önemli birimi olan sancaklar idari teşkilattan çıkartılıp yerlerine vilâyetler kuruldu (Artukmaç, 1960). Bu yeni idari yapılanma içerisinde Düzce kaza statüsünü korudu ve 10 Ekim 1923'te vilâyet olan Bolu'nun beş kazasından birisi oldu. Yeni idari teşkilat içerisinde Düzce, Akçaşehir ve Yığılca nahiyeleriyle birlikte 242 köyden oluşan bir idari birim olmuştur (Bolu Vilâyeti Salnâmesi, 1925)

3.1. Düzce Kazası Sınırları İçinde Meydana Gelen Değişiklikler

3.1.1. Kaynaşlı, Gündoğdu (Çilimli), Gölyaka, Gümüşova Nahiyelerinin Kurulması ve Lağv Edilmesi

1930 yılında Düzce kazasının idari yapısında da önemli bir değişik yapıldı. İdari düzen ve yörenin güvenliği gibi çeşitli sebeplerle kazanın dört büyük köyü nahiye olarak

teşkilatlandırıldı. Kaynaşlı köyünde Kaynaşlı nahiyesi, Selamlar köyünde Gümüşova nahiyesi, İmamlar köyünde Gölyaka nahiyesi, Çilimli köyünde Gündoğdu nahiyesi kuruldu(Resmi Gazete, sayı 1413, 2 Şubat 1930). Bu dört nahiyenin teşkil edilmesinde yukarıda zikredilen yönetsel sebeplerin dışında yöre halkının hükümet ile olan ilişkilerinde/işlerinde kolaylık sağlamak ve süreci hızlandırmak amacı da güdüldü. Böylece Düzce kazasının sahip olduğu nahiye sayısı altıya yükselmiş oldu (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Fon Kodu: 030 11 1, Yer No 53 3 14-3).

Cumhuriyet yeni kurulmuş bir devlet olarak yönetsel sorunlarını içinde bulunduğu şartlara göre şekillendiriyordu. Bu sebeple idari açıdan alınan kararlarda zaman zaman değişiklikler görüldü, hatta daha önce nahiye olan birimlerin statüsünün geriye dönük bir düzenlemeye tabi tutulduğu da oldu. Düzce idari yapısında da 1934 yılında bu türden bir yapılanmaya gidildi. Bolu İl Genel Meclisi ve idare heyeti, 1930 yılında kurulan Kaynaşlı, Gündoğdu ve Gölyaka nahiyelerinin vilâyet idare kanununun ikinci maddesine dayânarak lağv edilmesi yönünde bir karar almıştır. Gerekçe ise bu nahiyelerin, kaza merkezine yakın olmaları ve bu şekilde kaza idaresine ne idari, ne sosyal ve ne de iktisadi açıdan bir fayda sağlamadıklarıdır. İçişleri Bakanlığının kararı uygun bulması neticesinde bu nahiyeler lağv edildi ve nahiyelere bağlı köyler Düzce kazasına aktarıldı (BCA, 030 11 1, 88 23 5-4).

Lağv edilen Gündoğdu nahiyesinden Düzce kazasına terk edilen köyler: Arabacı, Aşağı Karaköy, Avluyan, Çalılık, Çimli, Dokuz Değirmen, Düverdüzü, Fideni Kürtler, Gürcü Hasan Ağa, Hatip Hacı Baço, Hasancılar, Hamascık, Hisardere, İhsaniye, İshaklar, Kara Çörtlen, Kuşoğlu, Pırpır Mustafa Ağa, Sarı Meşe, Şıhlar, Topçular, Tepeköy, Yukarı Karaköy, Yeniköy (Resmi Gazete, sayı 2878, 12 Kanun-ı Evvel 1934).

Lağv edilen Kaynaşlı nahiyesinden Düzce kazasına terk edilen köyler: Bıçkı Yanı, Çatalçam, Çakır Sayvan, Darıyeri, Mengencik, Darıyeri Hasan Bey, Dipsiz Göl, Kaynaşlı Maa Şimşir, Murat Bey, Sığırlık, Saz, Süleymanbey, Tavak, Yörükler Maa Sarı Çökek (Resmi Gazete, sayı 2878, 12 Kanun-ı Evvel 1934).

Lağv edilen Gölyaka nahiyesinden Düzce kazasına terk edilen köyler: Elbüsbey, Bakacak, Çay Köy Efteni Açma, Efteni Yunus Efendi, Feyziye, Hadimiye, Hamam

Üstü, Hacı Süleyman, Hacı Yakup, Kemer Köy, Muhacir Sarıdere, İmamlar, İslahiye, İstilli, Karadere Hasan Ağa, Kadife Kale, Kuyu Düzü, Kürtler Mamure, Maap Dede, Ömer Efendi, Paşa Konağı, Saçmal Pınar, Şaziye, Sultaniye, Yayak Başı (Resmi Gazete, sayı 2878, 12 Kanun-ı Evvel 1934).

3.1.2. Gölyaka Nahiyesinin Kurulması

Düzce'nin nahiyesi olan Akçakoca'nın 1934'te kaza olması (BCA, Fon Kodu: 030 11 1, Yer No 88 23 5), Yığılca'nın da 1954'te kaza olması (Resmi Gazete, sayı 9029, 15 Haziran 1955), 1934'te de Gündoğdu, Kaynaşlı, ve Gölyaka nahiyesinin lağv edilmesiyle Düzce'nin nahiye sayısı bire düşmüş oldu. Nahiye sayısının yetersizliği, Düzce'ye uzak köylerde idari açıdan birtakım sıkıntıları da beraberinde getirdi. Düzce kazasına ait köylerin dağınık olması ve bazı köylerin de uzaklığı nedeni ile birkaç nahiye daha lüzum olduğu yetkililerce görüldü. Bolu milletvekilleri ve Düzce Kaymakamı Düzce'de yeni nahiye teşkilatları kurulması için teşebbüste bulundular (Düzce Postası, 3 Haziran 1955).

1930 yılında kurulan ve 1934'te lağv edilen Gölyaka nahiyesi 1955'te görülen lüzum üzerine İmamlar köyünde yeniden kuruldu (Resmi Gazete, sayı 9029, 15 Haziran 1955). Gölyaka'nın yeniden nahiye olması münasebetiyle resmi kutlama 10 Haziran 1955 Cuma günü yapıldı. Törene Bolu valisi Celalettin Ünseli, Bolu milletvekili Ahmet Hatı, Düzce Kaymakamı Şerif Tüten, Demokrat Parti İl ve İlçe Başkanları, Cumhuriyet Halk Partisi İlçe Başkanı, Cumhuriyetçi Millet Partisi İlçe Başkanı ve vatandaşlar katıldı. Gölyaka'nın yeniden nahiye merkezi olmasında büyük çaba sarf eden Kaymakam Şerif Tüten törende yaptığı konuşmada çalışkan halkı ve bereketli toprağıyla Gölyaka'nın kaza olmaya layık olduğunu söyledi. Bolu Valisi Celalettin Ünseli de Gölyaka'nın kaza olmaması için bir sebep olmadığını belirten bir konuşma yaptı (Resmi Gazete, sayı 9029, 15 Haziran 1955).

Yeniden kurulan Gölyaka nahiyesine yirmi yedi köy bağlandı. Bu köyler: İmamlar (Nahiye Merkezi), Açma, Çay, Efteni Bakacak, Elbusbey, Fevziye, Hamidiye, Hacı Sülayman Bey, Hacıyakup, Hamamüstü, Hataköy, İslahiye, Kurudere Hasan Ağa, Kadife Kale, Kuyu Düzü, Köprübaşı Ömer Efendi, Köprübaşı Kürtler, Kemeryanı

Osmaniye, Maap Dede, Paşakonağı, Saçmal Pınar, Sarıdere, Sutaniye, Şaziye, Yayakbaşı, Yunus Efendi, Zekeriya köyleridir (Resmi Gazete, sayı 9029, 15 Haziran 1955).

3.1.3. Üskübü'de Belediye ve Nahiye Teşkilatlarının Kurulması

Düzce kazasının en eski yerleşim yeri olma özelliğine sahip Üskübü köyünün nahiye olması konusu 1953'te dönemin Bolu Valisi Şevket Özanalp tarafından gündeme getirilmişti (Düzce Postası, 19 Ekim 1953). Ayrıca 19 Temmuz 1954'te Düzce'ye gelen İçişleri Bakanı Namık Kemal Gedik Gölyaka'da ve Üskübü'de iki nahiye kurulacağını söylemesine ve 1955'te Gölyaka'nın nahiye olmasına rağmen Üskübü de nahiye teşkilatı kurulmamıştı (Düzce Postası, 22 Temmuz 1954). Üskübü köyü nahiye olmadan 1954 yılında Belediye teşkilatına sahip oldu. Üskübü köyünde belediye teşkili hakkında Devlet Şurası Umum Heyeti'nce verilen 24.05.1954 günlü 54-174/169 sayılı karar üzerine 1580 belediye kanununun 7. Maddesi uyarınca belediye teşkilatı kurulması uygun görüldü(Resmi Gazete, sayı 8746, 5 Temmuz 1954). Belediye teşkiline ait kararname gereğince 12 Aralık 1954'te belediye meclisi seçimi yapılmasına karar verildi. Ancak muhalefet partileri ilk meclis seçimine katılmayacaklarını günler öncesinden duyurdular (Bolu Ekspres Gazetesi, 7 Aralık 1954). 308 seçmenin iştirakiyle yapılan seçimlerde, beklendiği gibi Demokrat Parti'nin adayları seçimleri kazandı(Bolu Ekspres Gazetesi, 13 Aralık 1954). Önceden köy odası olarak kullanılan binada hizmet vermeye başlayan Üskübü Belediyesinin 1955 yılı bütçesi 39.000 lira olarak belirlendi (Düzce Postası Gazetesi, 14Şubat 1955).

Üskübü Bolu valisi Ahmet Tekelioğlu'nun çabalarıyla 1958 yılında nahiye merkezi oldu. Üskübü nahiyesi müdür vekilliğine Düzce kazası tahrirat ikinci katibi İhsan Mamak atandı(Düzce Postası Gazetesi, 8 Mayıs 1958). Üskübü'nün nahiye olması münasebetiyle 11 Mayıs 1958'te Üskübü'de resmi tören düzenlendi. Törene Bolu valisi Ahmet Tekelioğlu, Düzce kaymakam vekili, Düzce ve Üskübü Belediye Başkanları, Parti İl ve İlçe başkanları, birçok davetli ve vatandaşlar katıldı. 10.30'da başlayân törende ilk konuşmayı Üskübü Belediye Başkanı Sabri Demir yaptı. Belediye Başkanı Üskübülüler adına memnuniyetlerini bildirdikten sonra Üskübü'nün tarihinden

bahsederek pek yakında kaza olması temennisinde bulundu. Bolu Valisi Ahmet Tekelioğlu törende şunları söyledi:

“Muhterem Üskübülüler baharın şu güzel gününde Düzce’den Üskübüye gelirken çok güzel manzaralar gördüm. Zahmet ettiniz kasabanızın methalinde karşıladınız. Üskübülüler kendi ekmeklerini topraktan çıkarıyor ve bu suretle her sene daha büyük kalkınmalar kaydediyorlar. Üskübü her vasfı ile nahiyeliğe layıktır. Geçirdiğimiz deprem münasebetiyle Üskübü’ye şeref veren dahiliye vekilimizde aynı şeyi söylemişlerdir. İnşallah yakın zamanda kaza olacağımızı da göreceğiz” (Düzce Postası Gazetesi, 12 Mayıs 1958).

Yeni kurulan Üskübü nahiyesine yirmi köy bağlandı. Bu köyler: Üskübü (nahiye merkezi), Alaptura, Aybaşı, Beçiyörükler, Ballarosmanca, Çerkez Aynalı, Kadioğlu Kaymakçı, Kemerkasım Hatipli Ketenciler, Laz Hamidiye, Laz Şekerpinar, Laz Yazlık, Laz Suncuk, Laz Şerefiye, Lazdüz, Muhacirvakıf, Muhacir Akyazı, Nasırlı, Üskübüyaka, Ordulu Aynalı köyleridir (Resmi Gazete, 9 Ağustos 1958).

3.1.4. Kaynaşlı Nahiyesinin Kurulması

Kaynaşlı 1930'da nahiye merkezi haline getirilmişti. Ancak 1934 yılında Bolu İl Genel Meclisi ve idare heyeti, Düzce Kazası sınırları içinde bulunan Kaynaşlı nahiyesinin vilâyet idare kanununun ikinci maddesine dayânanarak lağv edilmesi yönünde bir karar almıştı. İçişleri Bakanlığının kararı uygun bulması neticesinde Kaynaşlı nahiyesi lağv edilmişti(BCA, 030 11 1, 88 23 5-4). 1959 yılında İçişleri Bakanlığının aldığı 31134 sayılı karar gereği Türkiye Cumhuriyeti genelinde 01.04.1959 tarihinde Kaynaşlı da dahil on dokuz köyde nahiye teşkilatı kuruldu (Yeni Düzce, 9 Mayıs 1959). İçişleri Bakanlığınca Kaynaşlı'nın yeniden nahiye merkezi haline getirilmesinin gerekçesi şu şekilde açıklandı:

“ Bolu vilâyeti Düzce Kazasının merkez nahiyesine bağlı Kaynaşlı köyü ile bu köyün civarında bulunan diğer köylerin merkez kazasına uzak oldukları, 131 muhtarlık ve 90000'ine yakın nüfusa malik bulunan Düzce kazasının amme hizmetlerinde vatandaşı lüzumsuz bekletmelere maruz bırakmamaksızın işinin neticelendirilmesinin ve aynı zamanda devlet

dairelerinin kesif müracaatları zamanında karşılayabilmesinin son derece müşkül ve bazen de imkansız hale geldiğinden halka idarede kolaylık sağlamak ve merkez nahiyenin işini oldukça hafifletmek gayesiyle kaza merkezine 15 km. mesafede bulunan ve etrafındaki köylere merkezi durumda, oldukça büyük ve inkişafa müsait bulunan ve hükümet daireleriyle memur ailelerini barındıracak binalara sahip olan Kaynaşlı köyü merkez olmak üzere 18 köyü, 9615 nüfusu ihtiva etmek üzere Kaynaşlı adıyla nahiyesi kurulmasına...”(BCA, 030 11 1, 275 10 9-26).

Kaynaşlı nahiyesini ihtiyacı olan memur kadroları, Afyon ilinin Bolvadin kazasına bağlı iken kaza haline getirilen eski İshaklı nahiyesinden aktarıldı (Düzce Postası, 8 Mayıs 1959). On sekiz köye sahip Kaynaşlı nahiyesinin köyleri şunlardı: *Kaynaşlı (nahiye merkezi), Bıçkıyanı, Çakırsayvan, Çatalçam, Çele, Darıyeri Hasanbey, Darıyeri Mengencik, Darıyeri Suleymanbey, Dipsiz Göl, Girevli, Girevlimengencik Girevli Mustafa Ağa, Tavak, Muratiye Mengencik, Muratbey Sarıçökek, Sazköy, Sığırlık*, köyleridir (Resmi Gazete, sayı 10244, 4 Temmuz 1959).

3.1.5. Çilimli'de Belediye ve Nahiye Teşkilatlarının Kurulması

1955'te Çilimli, Hasancılar, Gürcü Hüseyin Ağa köylerinin ve Mahir Ağa mahallesinin sakinleri, birleşerek bir belediye kurmak için Düzce kaymakamlığına müracaatta bulundular. Düzce kaymakamlığı müracaatı değerlendirdi ve Çilimli köyünde bir belediye teşkilatı kurulması için 1580 Sayılı Belediye Kanuna göre süreci başlattı (Düzce Postası, 6 Ocak 1955). 30 Ocak 1955 tarihinde halk oylaması yapıldı. 537 seçmeni olan Çilimli köyünden 325 kişi seçime katıldı. Seçime katılanların tamamı evet anlamına gelen beyaz oy pusulası kullandı. 74 seçmene sahip Mahir Ağa mahallesinin tüm seçmenleri seçime katıldı ve hepside beyaz oy pusulasını kullandı. Hasancılar köyünün 310 seçmeninden 181 seçime katıldı ve 181'i de beyaz oy kullandı. 291 seçmene sahip Gürcü Hüseyin Ağa Köyünden 200'ü seçimlere katılıp, tamamı beyaz oy verdi. Bu sonuçlara göre halk oylamasına katılan 780 seçmenin tamamı Belediye teşkilatının kurulması kararını kabul etmiştir (Düzce Postası, 31 Ocak 1955).

Bolu Vilâyeti İdare Heyeti, yapılan halk oylaması sonucu 19.07.1955 tarih ve 462 sayılı kararında da toplam nüfusları 2435 olan bu köylerin bir araya gelerek belediye teşkil etmelerini uygun buldu ve dosyayı Devlet Şurası İkinci Dairesi'ne gönderdi(BCA, 030 11 1, 254 43 23-6). Devlet Şurası Umum Heyeti'nce yapılan inceleme sonucunda 29.09.1955 tarihli ve 55/865, 245 sayılı karar üzerine oy birliğiyle Çilimli Belediyesinin kurulmasına karar verildi (Resmi Gazete, sayı . 9194, 30 Aralık 1955). 1930'da kurulan 1934 yılında lağv edilen Çilimli nahiyesinin tekrar kurulması için Düzceliler tarafından yetkili makamlara defalarca müracaat yapılmıştı. Ayrıca Çilimli'de yeniden nahiyeye kurulması için yetkililerden sözler de alınmıştı. Çilimli'de nahiyeye teşkilatı kurulması 1959 yılında Bolu milletvekilleri Doçent Dr. Servet Bilir ve Nezih Tütüncüoğlu'nun çabalarıyla mümkün oldu (Yeni Düzce, 27 Mayıs 1959). Yeni kurulan Çilimli nahiyesi on sekiz köyden meydana geldi. Bu köyler şunlardır: *Çilimli (nahiyeye merkezi), Arabacı, Düverdüzü, Fideni Kuşoğlu, Fideni Kürtler, Fideni İshaklar, Hızardere, Hatip Hocabaco, İhsaniye, Karaçörtlen, Muhacir Pırpır, Muhacir Şıhlar, Sarımeşe, Topçular, Pırpır Mustafa, Yukarı Karaköy ve Yeni Köy*(Resmi Gazete, sayı 10278, 13 Ağustos 1959).

3.1.6. Yeni Köylerin Kurulması

Cumhuriyet döneminde Düzce kazasında ihtiyaca ve gelişen şartlara göre kaza idari yapısında kaza nahiyeye ve köy sınırlarının değişmesi, yeni nahiyeler, köyler ve mahalleler kurulması gibi birtakım değişiklikler meydana getirdi. Bu dönemde Düzce kazasında 30 yeni köy kuruldu. 1947 yılında Muncurlu köyüne bağlı Civit Mahallesi, Civit adıyla köy hâline getirildi (Resmi Gazete, sayı 6543, 27 Şubat 1947). 1948 yılında Nasırlı köyüne bağlı Eminaçması ve Kurtsuyu Mahalleleri bu köyden ayrılarak ve birbirleriyle birleştirilerek Kurtsuyu olarak adlandırılmak suretiyle ayrı bir köy hâline getirildi. Çakırlar köyüne bağlı Çiftlik Mahallesi de bu köyden ayrılarak Çiftlik adıyla köy hâline getirildi (Resmi Gazete, sayı 6846, 2 Mart 1948). Aynı yıl Hacıaliler köyüne bağlı Dereli Mahallesi, Dereli Tütüncü Köyü adıyla köy oldu (Resmi Gazete, sayı 6865, 24 Mart 1948). 1951 yılında Gümüşova Nahiyesi'nin Hacıbatbey Köyü'ne bağlı Ayazdağı Mahallesi, aynı nahiyenin Ören Köyü'nün mahallesi yapıldı (Resmi Gazete, sayı 7756, 12 Mart 1951). 1951 yılında Arabacı Köyü ikiye bölünerek Töngelli ve

Arabacı Köyleri olarak yeniden düzenlendi (Resmi Gazete, sayı 7821, 30 Mayıs 1951). Aynı yıl Fidenikürtler Köyü'ne bağlı Orman ve Alacamescit Mahalleleri birleştirilerek Alacamescit adıyla yeni bir köy hâline getirildi (Resmi Gazete, sayı 7783, 13 Ağustos 1951). 1952 yılında Karaçörtlen Köyüne bağlı Kırkharman Mahallesi Kırkharman adıyla (Resmi Gazete, sayı 8064, 20 Mart 1952), Yörükler köyüne bağlı Sarıçökek Mahallesi Sarıçökek adıyla (Resmi Gazete, sayı 8185, 15 Ağustos 1952), Gideniaptal Köyüne bağlı Fındıklıksu Mahallesi Fındıklıksu adıyla 3 yeni köy oldu (Resmi Gazete, sayı 8289, 22 Aralık 1952). 1953 yılında Beyciler Köyü'ne bağlı Körpeşler Mahallesi'nde Körpeşler adıyla, Kadıoğlu Köyüne bağlı Kaymakçı Mahallesi'nde Kaymakçı adıyla, Gümüşova Nahiyesi'nin Taşlık köyüne bağlı Övezbeli Mahallesi'nde Övezbeli adıyla, Yığılca Nahiyesinin Asar Köyü'ne bağlı Çamlı Mahallesi'nde, Çamlı adıyla 4 yeni köy kuruldu (Resmi Gazete, sayı 8426, 5 Haziran 1953). 1955 yılında, Ballarosmanca Köyü'ne bağlı Osmanca Mahallesi'nde Osmanca adıyla (Resmi Gazete, sayı 9034, 21 Haziran 1955), Gümüşova Nahiyesi'nin Avlıyan köyüne bağlı Yukarı Avlıyan Mahallesi, Yukarı Avlıyan adıyla 2 yeni köy kuruldu (Resmi Gazete, sayı 9008, 17 Mayıs 1955). 1956 yılında ise Bakraz Köyü'ne bağlı Gündolaması Mahallesi'nde Gündolaması adıyla, Gideniabdal Köyü'ne bağlı Asar Mahallesi'nde Asar adıyla, Çakırsayvan Köyü'ne bağlı Samandere Mahallesi'nde Samandere adıyla, Çukurveran Köyüne bağlı Yenice Mahallesi'nde Yeniköy adıyla, Düzverdüzü Köyü'ne bağlı Bıçkıbaşı Mahallesi'nde Bıçkıbaşı adıyla, Aşağıyahyalar Köyü'ne bağlı Yukarıyahyalar Mahallesi'nde Yukarıyahyalar adıyla, Gümüşova Nahiyesi'nin Ada Köyü'ne bağlı Kahveleryanı Mahallesi'nde Kahveleryanı adıyla (Resmi Gazete, sayı 9206, 13 Ocak 1956), Beyciler Köyü'ne bağlı Sancaklar, Tokuşlar ve Çavuşlar mahallelerinde aynı adlarla olmak üzere toplam 9 yeni köy kuruldu (Resmi Gazete, sayı 9325, 6 Haziran 1956). 1957 yılında Gölyaka Nahiyesi'nin Paşakonağı Köyü'ne bağlı Bahçe Mahallesi'nde Bahçeköy adıyla yeni bir köy kuruldu ve bu iki köy Gölyaka'dan alınarak kaza merkezi Düzce'ye bağlandı. Aynı yıl Darıyerihasanbey Köyü'ne bağlı Bakacak Mahallesi'nde Darıyeribakacak adıyla, Gümüşova Nahiyesi'nin Ardıçdibi Köyü'ne bağlı Dere Mahallesi'nde Dereköy adıyla, 2 yeni köy daha kuruldu (Resmi Gazete, sayı 9683, 16 Ağustos 1957).

3.2. Akçakoca (Akçaşehir) ve Yığılca Nahiyelerinin Kaza Haline Getirilmesi

Akçaşehir ve Yığılca nahiyelerinin kaza merkezine uzak olmalarından ötürü kamu hizmetlerinin aksaması nedeniyle ve Düzce kazasının idari açıdan iş yükünü hafifletmek amacıyla adı geçen iki nahiyeye kaza haline getirildi. Bu kapsamda 1934 yılında Düzce kazasının en büyük nahiyesi olan Akçaşehir lağv edilerek yerine Akçakoca Kazası kuruldu (BCA, Fon Kodu: 030 11 1, Yer No 88 23 5). Bakanlar kurulunun 13 Ağustos 1934 tarihinde yaptığı düzenlemeyle Akçakoca kazası beş mahalle ve otuz iki köyden oluşuyordu. Şehir merkezini oluşturan mahalleler şunlardır; *Aşağı Mahalle, Hacı Yusufklar, Yukarı Mahalle, Kepkirli, ve Osmaniyedir*. 2529 sayılı kanunla da yeni teşkil olunan Akçakoca kazasında görev alacak memurlar, Dahiliye ve Maliye vekaletleri ile Tapu ve Kadastro Umum müdürlüğünün kadrolarından atanmıştır(Resmi Gazete, sayı 2742, 3 Temmuz 1934).

1954 yılında da 6324 sayılı kanunla Yığılca nahiyesi Düzce kazasından ayrılarak müstakil bir kaza haline getirildi(Resmi Gazete, sayı 9029, 15 Haziran 1955). 1 Haziran 1954 gününden itibaren kaza merkezi haline getirilen Yığılca şehrinde resmi kutlamalar 2 Temmuz 1954 Cuma günü yapılmıştır. Törene Bolu valisi Celalettin Ünseli, Bolu milletvekili Ahmet Hatı, Düzce Kaymakamı Şerif Tüten ve birçok davetli katılmıştır. Yığılca halkı bu mutlu günlerinde kendilerini yalnız bırakmayân misafirlerini sevinç içinde karşılamışlardır(Düzce Postası, 5 Temmuz 1954). Yığılca kazasına bağlanan köyler: *Ahmetçiler, Akçaöğren, Asar, Asaklar, Bekirler, Çiftlik, Çukuröğren, Dilektaş, Geriş Hacıyeri, Hacılar, Hocaköy, Hoşafoglu, Homruz, İğneler, Karakaş, Kırık, Naşar, Redifler, Sermi, Tıraşlar, Yoğunpelit, Çamlı köyleri*(Düzce Postası, 10 Haziran 1954).

4. Sonuç

Klasik dönemlerde Bithynia adı verilen bölge içerisinde yer alan Düzce ve civarı sistemli bir fetih hareketi sonucu Osman Gazi'nin komutanı Konuralp Gazi tarafından 1323 yılında Osmanlı topraklarına katıldı. Fetihten sonra Düzce ve civarı, burayı fetheden komutanının adını alarak Konrapa adı ile teşkilatlandırıldı ve kayd-ı hayat şartı ile Konuralp Gazi'ye ocaklık olarak verildi. Konuralp Gazi'nin ölümünden sonra ise Düzce ve çevresi Şehzade Murat yönetimindeki Sultanönü Eyaleti'ne bağlandı. 1870

yılında Sultan Abdülaziz döneminde Kastamonu vilâyetinin Bolu sancağına bağlı bir kaza haline getirilen Düzce, Rumeli'nden ve Kafkasya'dan gelen göçlerle nüfus ve ekonomik açıdan hızlı bir gelişme sürecine girdi.

Cumhuriyet döneminde Düzce kazasında ihtiyaca ve gelişen şartlara göre kaza idari yapısında kaza nahiye ve köy sınırlarının değişmesi, yeni nahiyeler, köyler ve mahalleler kurulması gibi birtakım değişiklikler yapıldığı tespit edildi. Düzce'nin bir çok köyü içinde barındıran nâhiyesi Akçakoca, 1934'te kaza haline getirildi. Yığılca da 1954'te kaza yapıldı. Bu gelişmeler Düzce'nin idari yapısında yeni bir düzenlemeyi gerekli kıldığından bir takım yeni idari düzenlemeler yapıldı.

Düzce'de, kaza merkezine uzak köylerin varlığı idari iletişimi zorlaştırmaktaydı. Nüfusun giderek artması da idari açıdan merkezin yükünü arttırıyordu. Mevcut nâhiye sayısının yetersizliği bu idari aksaklıkların temelini oluşturuyordu. Bu çerçevede dönemin mülkî yetkililerince yeni nâhiyelerin kurulması için adımlar atıldı. Nâhiyelerin kurulmasında ve nâhiyelere bağlı köylerin belirlenmesinde idari açıdan kolaylık, ulaşım, ekonomi ve nüfus gibi etmenler dikkate alındı. Dağınık köyler ile idari bağlantının sağlanmaya çalışılması da nâhiye olma sürecinde etkili oldu. Düzce'de dönem dönem nâhiye merkezi olan birimlerin lağv edildiği ve sonradan ihtiyaca yönelik olarak nâhiye hâline getirildiği görüldü. İdârî yapıdaki değişimde halkın isteği önemli rol oynamakta idi. Örneğin bazı köylerin nâhiye olmadan belediye teşkilatına sahip olduğu görüldü. Buna 1955 yılında Çilimli ve civar köy halkının belediye teşkilatı kurma isteğinin halk oylamasına sunulmuş olması ve oylama sonucunda Çilimli'de bir belediye teşkilatı kurulması örnek gösterilebilir. Buna benzer bir örnek siyasilerin de desteği ile 1954'te Üskübü'de gerçekleşti. İdari yapıda bir diğer eğilimin de köy adlarını değiştirmek yönünde yönün de olduğu görülmektedir.

Kaynakça

1. Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi Bakanlar Kurulu Kararları

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi Muamelât Genel Müdürlüğü

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi Özel Kalem Müdürlüğü

2. Salnameler

Bolu Vilâyeti Salnâmesi, sene M. 1925 (Rumî 1341)

Kastamonu Vilâyeti Salnâmesi, sene M. 1870 (H. 1287)

Kastamonu Vilâyeti Salnâmesi, sene M. 1871 (H. 1288)

Kastamonu Vilâyeti Salnâmesi, sene M. 1872 (H. 1289)

Kastamonu Vilâyeti Salnâmesi, sene M. 1873 (H. 1290)

Kastamonu Vilâyeti Salnâmesi, sene M. 1874 (H. 1291)

Kastamonu Vilâyeti Salnâmesi, sene M. 1875 (H. 1292)

Kastamonu Vilâyeti Salnâmesi, sene M. 1876 (H. 1293)

Kastamonu Vilâyeti Salnâmesi, sene M. 1879 (H. 1296)

Kastamonu Vilâyeti Salnâmesi, sene M. 1880 (H. 1297)

Kastamonu Vilâyeti Salnâmesi, sene M. 1881 (H. 1298)

Kastamonu Vilâyeti Salnâmesi, sene M. 1882 (H. 1299)

Kastamonu Vilâyeti Salnâmesi, sene M. 1889 (H. 1306)

Kastamonu Vilâyeti Salnâmesi, sene M. 1893 (H. 1310)

Kastamonu Vilâyeti Salnâmesi, sene M. 1894 (H. 1311)

Kastamonu Vilâyeti Salnâmesi, sene M. 1895 (H. 1312)

Kastamonu Vilâyeti Salnâmesi, sene M. 1897 (H. 1314)

Kastamonu Vilâyeti Salnâmesi, sene M. 1900 (H. 1317)

Kastamonu Vilâyeti Salnâmesi, sene M. 1905 (H. 1321)

3. Süreli Yayınlar

3.1. Resmi Gazeteler

Ceride-i Resmîye, 7 Teşrin-i Evvel 1336

Resmî Gazete, sayı 1413, 2 Şubat 1930

Resmî Gazete, sayı 2878, 12 Kanun-ı Evvel 1934,

Resmî Gazete, sayı 9029, 15 Haziran 1955

Resmî Gazete, sayı 9029, 15 Haziran 1955

Resmî Gazete, sayı 8746, 5 Temmuz 1954,

Resmî Gazete, sayı 9977, 9 Ağustos 1958,

Resmî Gazete, sayı 10244, 4 Temmuz 1959

Resmî Gazete, sayı . 9194, 30 Aralık 1955

Resmî Gazete, sayı 10278, 13 Ağustos 1959

Resmî Gazete, sayı 6543, 27 Şubat 1947

Resmî Gazete, sayı 6846, 2 Mart 1948

Resmî Gazete, sayı 6865, 24 Mart 1948

Resmî Gazete, sayı 7756, 12 Mart 1951

Resmî Gazete, sayı 7821, 30 Mayıs 1951

Resmî Gazete, sayı 7783, 13 Ağustos 1951

Resmî Gazete, sayı 8064, 20 Mart 1952

Resmî Gazete, sayı 8185, 15 Ağustos 1952

Resmî Gazete, sayı 8289, 22 Aralık 1952

Resmî Gazete, sayı 8426, 5 Haziran 1953

Resmi Gazete, sayı 9034, 21 Haziran 1955

Resmi Gazete, sayı 9008, 17 Mayıs 1955

Resmi Gazete, sayı 9206, 13 Ocak 1956

Resmi Gazete, sayı 9325, 6 Haziran 1956

Resmi Gazete, sayı 9683, 16 Ağustos 1957

Resmi Gazete, sayı 2846, 5 Teşrinisani 1934

Resmi Gazete, sayı 2742, 3 Temmuz 1934

Resmi Gazete, sayı 9029, 15 Haziran 1955

3.2. Gazeteler ve Dergiler

Bolu Ekspres

Düzce Postası,

Düzce Hakikat

Filiz

Yeni Düzce

4. Kitaplar ve Makaleler

Afyoncu, E. (2001), *Sorularla Osmanlı İmparatorluğu*, cilt 1, İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Armaoğlu, F. (1999), *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi(1789–1914)*, Ankara: TTK Yayınları.

Artukmaç, S. (1960), Bizde Vilâyet İdaresinin Tarihçesi, *İller ve Belediyeler Dergisi*, (176), ss. 53-57.

Aşık Paşaoğlu Tarihi, (1985), Yay. Haz. A. Nihal Atsız, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Bayraktar, D. (1995), Şer'îye Sicillerine Göre Tanzimat'ın İlk Yıllarında Bolu (1838-1850), İdari-Sosyal-Ekonomik-Askeri Durum, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans*

Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Medeniyeti Anabilim Dalı, Ankara.

Bolu Maddesi (1982), *Yurt Ansiklopedisi*, cilt 2, Anadolu Yayıncılık, İstanbul, ss. 1445-1534.

Çadırcı, M. (1989), Türkiye’de Kaza Yönetimi (1840-1876), *Belleten*, cilt LIII sayı (207-208), ss. 237-257.

Davison, R. H. (2005) *Osmanlı İmparatorluğu’nda Reform (1856–1876)*, çev. Osman Akınbay, İstanbul: Agora Yayınları.

İnalçık, H. Osmanlı Tarihinde Dönemler, *Türkler*, (1), ss. 61-72.

Karal, E. Z. *Büyük Osmanlı Tarihi*, cilt 3, Ankara: TTK Yayınları.

Koca, S. (2003), *Türkiye Selçukluları Tarihi (Malazgirt’ten Miryakefalon’a 1071-1176)*, (2), Çorum: Karam Araştırma ve Yayıncılık.

Konukçu, E. (1967), Tarih Bölümü, *Bolu 1967 İl Yıllığı*, Bolu: Bolu Valiliği Yayınları, ss. 157-202.

(1984), Düzce Tarihi(İlk Devirlerden Cumhuriyete), *Düzce Ticaret Odası 1984 Yıllığı*.

(1998), Tarih Bölümü *Bolu 1998 Yıllığı*, Bolu: Bolu Valiliği Yayınları.

Kutlu, A. H. (1964), *Bolu Tarihine Kısa bir Bakış*, Bolu: Halk Eğitim Merkezi Yayınları.

Küçük, C. (2002), *Türk Hâkimiyetinde Ege Adaları’nın Yönetimi*, Ankara: Stratejik Araştırma ve Etüdler Milli Komitesi Yayınları.

Şimşirgil, A. Osmanlı Devleti’nin Kuruluşunda Hizmeti Geçen Alpler ve Gaziler, *Türkler*, cilt 9, ss. 99-106.

Tapan, F. (2010), 2 Numaralı Anadolu Ahkâm Defterinde Yer Alan Kütahya Sancağı İle İlgili Hükümlerin Analizi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.